



חוק היסוד  
ספר חינוך  
דבורה

לאור ההתעוררות ללימוד בספר הקדוש "תומר דבורה" לרבינו משה קורדובירו זיע"א לרפואת רבינו מרן ראש הישיבה רבי אשר בן לאה הכהן דויטש שליט"א, הלחן ליקוט במעלת וסגולת הלימוד בספר תומר דבורה.

הש"ה בהסכמתו לספר (מהדורת פראג שנת שפ"א) כתב "הרגיל בספר הזה ולומד אותו בכל שבו או בכל חודש מובטח לו שהוא בן העולם הבא". והמליץ ללומדו במיוחד בעשרת ימי תשובה על מנת "לתקן בכל יום ויום המכוון נגד אותה הספירה".

הגה"ק רבי אברהם אולאי זיע"א הביא את הספר בשלמותו בתוך ספרו "חסד לאברהם" בפרק "בריכת אברהם".

בשנת תר"ח הדפיס את הספר בקניסברג מרנא רבי ישראל סלנטר זיע"א בתוספת "אגרת המוסר" שלו המכילה את עיקרי משנתו המוסרית, ואמר בשמו הגדול אשכנזי זצ"ל שמי שירגיל את עצמו ללמוד בספר תומר דבורה יוכל לבוא למדרגת "אהב ישראל". ועל כן הנהיג ללמוד זאת מחודש אלול עד יום הכיפורים.

אכן בישיבת קלם נהגו ללמוד מחודש אלול עד יום הכיפורים בספר תומר דבורה (כתבי הסבא מקלם), וכידוע התבטא הסבא מקלם על לימוד הספר תומר דבורה כי הוא שו"ע על המידות ויכול לסייע ללומדים בו להגיע לתיקון המידות, לשינוי הטבע הרע, ולרוממות וגדלות האדם [יעוין עוד בספר מסורת אליהו להגאון הגדול רבי אליעזר הלוי דינר שליט"א אותיות קמקעו]. וכן הובא בכתבי הגאון רבי יצחק בלזר זצוק"ל (בית חיינו אלול וימים נוראים עמוד קטז), ובספר עבד המלך להגאון רבי שמואל הומינר זצ"ל (ויקרא פרשת אמור) אמר לנהוג כן בימי הספירה.

ובאר יחזקאל כתב לנהוג תמיד בספר תומר דבורה וכן מובא בשם מרן הגאון רבי יחזקאל סרנא זצ"ל (דליות יחזקאל עבודת ה' ומוסר עמוד רעה) מרשימותיו שכן כתב לנהוג כל השנה.

ובספר לב אליהו (שמות פרשת יתרו מאמר ידיעת התורה) כתב שבקלם נהגו כל ימי החול ללמוד בשאר ספרי המוסר על שלמות הגוף שהוא הגוף העכור, ובשבת למדו תומר דבורה, שהוא לימוד המוסר על גדלות האדם יעיי"ש.

ומובא בשם רבינו מרן הגאון רבי אליעזר מנחם מן שך זיע"א שאמר שאם היו לומדים תומר דבורה לא היו צריכים בתי דינים.

מטו בשמו של הגאון רבי חנוך קרלנשטיין זצ"ל (מפי בנו שיבלחט"א הגאון רבי אריה קרלנשטיין שליט"א), שמובא בשמו של מרנא רבי יהונתן אייבשיץ זיע"א שספר תומר דבורה מסוגל לרפואה ממשחות קשות

ובספר נהריא (י"ר) ע"י ישיבת בית מדרש גבוה ליקווד) כתב הגאון הצדיק רבי מתתיהו סלומון זצ"ל (עמוד עב) "מסורת בידינו מכמה צדיקים כי עצה וסגולה להינצל ולהיושע ממחלה זו ללמוד בספר תומר דבורה וכו'. ואם כן כבר ביארנו כי אצל ישראל העיקר הוא שסומכים לרפואה על גזרת מלך, ולא על פי חוקי הטבע, ובפרט במחלה זו הידועה ואנו סומכים על טובו יתברך המופיע על ידי מדותיו של רחמים מרובים שגילה למשה רבינו בשעתו, וכדי לזכות לחינה זו צריכים להשתדל ללכת בדרכיו כי זהו המתחן לשערי רחמים ע"פ הני"ל. [בספר בכבוד מלא עולם עמוד שעו הובא טעם אחר לדבר, וכעין דבריו מובא בשם הגאון הגדול רבי משה שפירא זצ"ל בספר תומר דבורה להרה"ג רבי בן ציון אפשטיין שליט"א].

בהסכמה לספר "תומר דבורה" במהדורת "והלכת בדרכיו" כתב הגאון הגדול רבי משה הברשטאם זצ"ל חבר בדי"ץ העדה החרדית, את מה שמע בשמו של הגה"ק האדמו"ר מסאטמר בעל ה"יואל משה" זצ"ל שספר הגה"ק הדברי חיים מצאנו זצוק"ל שהלימוד בספר תומר דבורה הוא סגולה להגאון המהמחל הידועה. ובספר סגולות נפלאות להגאון המופלא רבי חנוך קרלנשטיין זצ"ל הובא כן בשם הישגת ישראל. [לפרטים בענין חלוקת החוברות "תומר דבורה" ניתן להתקשר למס' 58450-13627]

יפה שיחתן של עבדי אבות

אמרו חז"ל (ב"ר פיסקא ח', הובא ברש"י כאן) 'אמר רבי אחא יפה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום מתורתן של בניו, שהרי פרשה של אליעזר כפולה בתורה, והרבה גופי תורה לא נתנו אלא ברמיזה. ובהמשך המדרש איתא: 'פרשתו של אליעזר שנים ושלשה דפים הוא אומר ושונוה, והשרץ מגופי תורה ואין דמו מטמא כבשרו אלא מרובי המקרא'. ואף שהתורה מאריכה בהרבה פרשיות, מכל מקום כאן, נכפלו אותם הדברים ממש, וכמו שהרמב"ם כתב על צווי המשכן שנכפל בתורה להראות על חביבות עם ישראל שהשי"ת רוצה לשכון בתוכם, כך צריך להבין מה ענין הכפילות הזו דווקא כאן.

ואף על פי שאחר שנכתבה בתורה שיחתן של עבדי אבות היא גם כן נעשתה לגופי תורה אבל המצות 'אָשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם הַאֲדָם וְחַי בְּהֶם', הגופי תורה שהם החיים ה"חַי בְּהֶם" שזה הלכות טומאה וטהרה הם לא נכתבו אלא נלמדו מריבוי המקרא. וצריך להבין מה ענין האריכות הזאת, וממילא לבאר את ענינו ודרגתו של אליעזר עבד אברהם.

בוא ברוך ה'

כאשר שלח אברהם אבינו ע"ה את אליעזר עבדו לקחת אשה לבנו ליצחק, אמר אליעזר (כד,לט) 'וְיֹאמְרוּ אֵל אֲדֹנָי אֵלֵי בַת תֶּלֶךְ הָאִשָּׁה אַחֲרָי, ופירש רש"י: אֵלֵי כוּנֵי, בַת הַיְתִיב לֹא לְאֵלִיעֶזֶר וְהִיא מְחֹזֵר לְמִצְוֵת עֵילָה שִׂיאָמְרוּ לוֹ אַבְרָהָם לְפָנֵת אֵלָיו לְהַשִּׂיאוֹ בָתּוֹ, אָמַר לוֹ אַבְרָהָם בְּנֵי בְרוּךְ וְאַתָּה אָרוּר, וְאֵין אָרוּר מִדְּבַק בְּבְרוּךְ.

ומבואר בחז"ל שהיה בזה גם טענה מסוימת על אליעזר, וכדאיתא בבראשית רבה (נט,ט) 'וַיֹּאמֶר אֵלָיו הָעֶבֶד הַדָּא הוּא דְכַתִּיב (הושע יב,ח) 'כִּנְעָן בְּיָדוֹ מֵאֲנָנֵי מִרְמָה לְעֶשֶׂק אֲהָב, כִּנְעָן זֶה אֵלִיעֶזֶר, בְּיָדוֹ מֵאֲנָנֵי מִרְמָה, שְׁהִיב יוֹשֵׁב וּמִשְׁקִיל אֶת בָּתּוֹ רְאוּיָה הִיא אוֹ אֵינָה רְאוּיָה! לְעֶשֶׂק אֲהָב, לְעֶשֶׂק אֲהוּבֵי לוֹ עוֹלָם זֶה יִצְחָק אָמַר אוֹלֵי לֹא תֵּאֵבֵר וְאַתָּן לוֹ אֶת בָּתֵּי, אֵ"ל אֲתָה אָרוּר וּבְנֵי בְרוּךְ וְאֵין אָרוּר מִדְּבַק בְּבְרוּךְ.

ואין הכוונה לדבר של טעות הרחוק מציאות, שאליעזר שקל דברים שאינם שייכים כלל, שהרי הוא היה 'דַּמְשֶׁק אֲלִיעֶזֶר' שדולה משקמה מתורת רבו לאחיהם, הוא היה 'הַחֹזֵר הַגְּדוֹל' על תורת רבו, ולא כל אחד בדרגה שיכול לדלות מאברהם, אך אליעזר דלה ממנו והשקה את כולם, וממילא הוא שוקל אולי בצדק ששייך ביצחק ינשא לבתו. ועם כל זאת, אומר כי אברהם אבינו: אֲתָה אָרוּר וְאֵין בְרוּךְ וְאֵין אָרוּר מִדְּבַק בְּבְרוּךְ.

אך מ"מ אחרי שאליעזר שמע שאין ארוור מתדבק בברוך, על אף כל הנגיעות שהיו לו, היה אליעזר עבד אברהם שליח נאמן ועשה את שליחותו נאמנה, ולא דאג לכך שיגסגס השליחות ויצטרך אברהם לפנות אליו להשיא את יצחק לבתו.

ועל כך דרשו ר"ל בב"ר (ז,ס) בבואו הכתוב (כד,לא) 'וַיֹּאמֶר בּוֹא בְרוּךְ ה' לְמָה תַעֲמֹד בְּחוּצָי, אִ"ר יוֹסִי ב"ר דוּסָא כִּנְעָן הוּא אֵלִיעֶזֶר וְעַל יָדֵי שֶׁרַת אוֹתוֹ צָדִיק בְּאֵמוּנָה יָצָא מִכֻּלֵּל אָרוּר לְכֻלֵּל בְרוּךְ. והדברים מבהילים, שאילו היה נשאר עם הנגיעות שלו לא היה זוכה לצאת מכלל ארוור, ולהקרא ברוך, דאין ארוור מתדבק בברוך, ורק כיון

רוממות המוסר

הרב זיס

רבינו הגדול מרן ראש הישיבה

שקיבל את דבריו של אברהם שאין ארוור מתדבק בברוך ושירת אותו כאמונה, זכה ויצא מכלל ארוור לכלל ברוך.

מציאות של "עבד אדוני"

וכל זה משום שכל מציאותו של אליעזר היה עבד אברהם, והתבטל לגמרי לאברהם אבינו. ואזו שדרשו חז"ל (זה"ק ח"א קגא,קמו,ב) עה"פ (מלאכי א,ו) 'כִּי יִבְדַּק אֶבֶד וְעָבֵד אֲדֹנָיו' - רבי שמעון פתח ואמר ועבד אדוניו דא אליעזר. וכן, בכל הפרשה לא מוזכר שמו של אליעזר כי אם 'העבד' 'האיש' עבד אברהם, והיינו, דאין לו משהו מדיליה, הוא עבד אדוניו ועושה של שליחותו במלואה בלי שום מקום לנגיעות עצמיות. ואף שהיה לו כוונה טובה להידבק בורעו על אברהם ולהפוך מארוור לברוך, מ"מ אליעזר לא מכניס כלום משלו, ודוקא משום זה שהכל היה בנקיטת ובביטול גמור, וזכה שנאמר עליו בוא ברוך ה' שנהפך מארוור לברוך, וזכה לצאת מהארוור.

יוש כן מוסר נורא, שיש לאדם איהו נגיעה וזה מטהו ומשהו שלא האמת לאמיתו, לבסוף מתברר שדוקא ע"י שלא הושפע כלל מהנגיעה, ישיג מה שרוצה, ואם אדם ימשך אחרי נגיעתו ויפסיד הכל, וכמו אליעזר עבד אברהם, שאם היה נמשך אחרי נגיעתו, ולא היה מקיים השליחות, לא היה יוצא מכלל ארוור לברוך.

יצחק - תחילת הנהגת הגבורה

והנה האבות הקדושים המה השורשים, שורשי האומה, ובשורשים צריך להאריך. השורשים של התורה, וכל ההשתלשלות של כלל ישראל נמשך מן השורש שהם האבות הקדושים.

אברהם אבינו היה עמוד החסד בעולם, חסד לאברהם. ויצחק היתה מידתו אחרת לגמרי, עמוד העבודה, היראה והגבורה. ויעקב אבינו מדת האמת, תתן אמת ליעקב, ונקרא בחיור האבות שהיה כענק על גבי ענקים, והוא עמוד התורה.

ואמנם שורש התורה מתחיל ביצחק אבינו ע"ה במדת הגבורה, אשר התורה הק' מישך שייכא במידת הגבורה. ובשעה שנולד יצחק עמוד הגבורה, החל מהלך חדש בכלל ישראל, יש בחינת 'אֲדֹנָי אֲבִרְהָם' ויש בחינת 'אֲדֹנָי יִצְחָק', יצחק נקרא אדון לעצמו ומידה לעצמה. יצחק הוא בן ר'משיך' בפני עצמו, דבר חדש, והוא הנהגה חדשה שלא במידת האב. ומידתו של יצחק אבינו ע"ה, היא תחילת ושורש הנהגה הפרטית של כלל ישראל.

ולכן בבנין הבית, בנישואין של יצחק, במקום שמונה היסוד לכלל ישראל, כאן נלחם הסטרא אחראי בכל עזו. ולכן הונח סם המות בצלחתו של אליעזר, ורק בדרך נס נתהפך ומת בתואל

1. רשות כנון כל הלא תעשה שולקים עליהם...  
2. ויש אסורים יותר חסורים שחייבים עליהם כרת, ולא מצויה שבטאות שמחלוקת. כי היסודות הם הושרשים היסודות של האדם והם ההכנה לקיום התורה. וגם כשהתורה מצויה על היסודות אף על פי שהם פשוט ומזבן בשכל אנושי שצריך להיות בעל סידור שיהיה קיום העולם, אין התורה מצויה על היסודות בגלל זה, אלא כדי להתדבק בסידורו של הקב"ה 'וְיִצְחָק בְּרִנְיָתוֹ מִה הָאָה אִתָּה' (מטוה ד,א).  
3. יד דברי בו היה רבינו חנוך במתקנות על כך שהם החל בתקן הלכות הקבלה הנהגה של חסא אדם הראשון, שכלל את כל הנהגה נעמו. ואברהם אבינו ע"ה, שהגיע מביטול של תורה, התחיל את הכל חודש, שמסלול הרברים ומראשיתם. להגיע אל הקב"ה, להתחיל מבראשית. ואף שהיו צדיקים על לפני אברהם, היינו שנמשך אחרי המסורת שאדם על פניו לנ"ל גינדין, אבל הבריה היתה מקולקלת, ולא תחילת הבריה על ידי הקב"ה שהוא סוקר הטוב בשלימות אברהם אבינו חתן להגיע לרשימת הבריה בסיום התקלקלה, ומבטוא במדרש ראה ביהוה זולקת וכו' יש ביהוה כלל מטובי הציץ עליו בעל הבריה, כי אין סולת באדם להשיג, ורק ע"י הביקוש הנורא הקב"ה מתגלה אליו.

4. קטע זה סת"א רבינו זיע"א הנמצא חת"י.  
5. ויין רבינו זיע"א בדרך אגב כי **האדמו"ר סוקטק זיע"א**, אמר לבאר על כך שמלת 'אלי' בלא 'י' מסודרת על הנגיעה של אליעזר, שיצחק ברא בנות, נחשב רק בשעת הפיסוס של אליעזר לבתואל ולכן, ולא בשעת הדיבור עם אברהם. וביאר ששאלום נמצא בתוך הנגיעה לא מרגיש אותה בכלל, ורק אחרי כן פותח כמה היה נעמו ולכן רק כשדברי 'י' נעמו ונחמול את השיוון כעטב אלף חסר 'י'. והדברים שלמים אותו כמה גדול כמה של נגיעה.  
6. והסיף לבאר רבינו ענין זה עפ"י מה שייסודו רבי **חיים ויטאל, רוביני הגר"א**, ידוע שהישיבה לא נכתבה בתורה בכלל ה"תרי"ג מצוות, ואף על פי שבוודאי נצטוונו על זה במפורש 'וְיִצְחָק בְּרִנְיָתוֹ, אבל בפרטיות על כל סידה ומידה, כעטב וכדי לא נצטוונו וביארנו שהישיבה היא ההכנה לתורה, הקריטה לתורה. האדם צריך להיות שלם בביטולו עד לפני התורה, שהישיבות הם הושרשים והשליחות של התורה, כשדי לקיים את התורה ולהשיג את התורה צריך להודיך ולהתנתק. וכזה **הגר"א** שיש לו ללמוד שאין הקב"ה מנבא לנענון כמבאר בגמ' (ספחים ט"ב) שכל העולם אם נביא הוא נבואות שמחלקת, ואף על פי שיש אסורים יותר חסורים סידות

1. ובקרא צ"ח רבינו זומר כי וראים כאן את הכח הנורא של חז"ל ביקר גם את גדולי התלמוד, שגם על אליעזר שהיה דולה ומשקה שדרתו רבו לאחיהם, התלמיד הגדול, עליו אמר חז"ל 'מֵאֲנָנֵי מִרְמָה' ומוסיף רבינו זיע"א כי כן זה נגלה דווקא בבית שני לאחר שראו חסרים ההמשיה בראש בבית המדרש, שהם היו עיקר בית המדרש, ואעפ"י דווקא אז כיון שלקח הש"ת נפילים אלו, נגלה כן התורה ביותר. וכמו שמצריך בפרקי היכלות שאם נגלה הודה והדרה זיהו וטפסורתו וחקוקה של תורה. וכן מבואר בחז"ל שפירו הסיים ידע שקטן שבתם מיהם סתים (ע"י יב). ואף שבבבאיתא וראים שהם נחשב דבר גדול מאוד להחיות סתים, אלא שבסוף בית שני שנתגלה כן התורה ע"י אפסר להחיות סתים ואפילו קטן שבתם.  
2. בהדומות אחרת אמר רבינו שאליעזר היה עבדו חתן, ויחור מהו שהיה לראש ישיבה, שהיה הגביר את התורה שקיבל מאברהם אבינו, והוא ראי דזה להיות דולה ומשקה, והיו לא כל אחד ואחד.  
3. א"ל, וסעיף שסטר נפשו על שליחותו, שהתמלל להקב"ה 'הקב"ה נָא לִקְרֵי בְּאֵם יַעֲשֶׂה קֶסֶד עִם אוֹנֵי אֲבִרְהָם', ולא התפקח בחיפשו גר"א.



# רוממות דפרשה

מסעי  
זמנית

ב] ונראה לבאר, שביציאה לחוץ לארץ יש שני חסרונות, האחד כמה שאינו נמצא בארץ ישראל הקדושה, והשני כמה שנמצא בארץ העמים הטמאה.

הנה, בחסרון הראשון של "היציאה מהארץ", היה דינו של יצחק שווה לשאר ישראל, ומצד זה היה לו היתר לצאת לחוץ לארץ נישואי אשה.

אבל בחסרון השני של "השהיה בחוץ לארץ", היה ליצחק אבינו איסור מיוחד שאינו קיים אצל שאר ישראל, כי אדם רגיל מישראל שיוצא לחוץ לארץ, יכול לחזור לארץ ישראל ולהתקדש שוב. אבל יצחק אבינו היה בגדר 'קדשים', ולכן אם היה יוצא ונטמא, לא היה יכול לחזור ולהתקדש שוב, וכמו שאמרו במדרש (בר"ר ד,טו): "אתה עולה תמימה, מה עולה אם יצאה חוץ לקלעים היא נפסלת, אף אתה אם יצאת חוץ לארץ נפסלת".

וזו הסיבה שיצחק אבינו לא היה יכול לצאת לחוץ לארץ אפילו כדי לשאת אשה, ואפילו על מנת לחזור מיד. כי לאחר שהתחדשה בו קדושה בגדר של 'קדשים', אילו יצא לחוץ לארץ ונטמא, לא תהיה לו שוב תקנה.

ובזה מדוקדק לשונו של אברהם אבינו 'השמר לך פן תשיב את בני שפחה', וכן מדוקדק לשון רש"י "שאתה עולה תמימה, ואין חוצה לארץ כדאי לך", כי מצד היציאה מארץ ישראל יכול לצאת לצורך הנישואין ולחזור מיד, ולא עיקר הבעיה היא מצד 'השהיה בחוץ לארץ' דווקא.

ג] ונראה להוסיף עוד שני דקדוקים בלשון הפסוק: ראשית, מהו הלשון 'פן תשיב', והרי יצחק אבינו עדיין לא היה בחוץ לארץ, ואין אפשר לומר שהוא 'שוב' לשם כאליו שכבר היה שם בעבר. ועוד, מהי ההרשעה 'את בני', וכי איננו יודעים שיצחק בנו של אברהם.

ויש לומר, שאברהם אבינו חשש שהשהיה בחוץ תזיק ליצחק לא רק ממתת טומאת ארץ העמים הכללית, אלא גם בגלל שמתגוררים שם משפחת אבותיו של אברהם, ויכולה להיות להם השפעה תיירה על יצחק קרוב משפחתם. וזה מה שאמר 'פן תשיב', כלומר, שישוּב למקום מוצא המשפחה.

ומה שהדגיש 'פן תשיב את בני', רצה לומר, שמאחר שהוא 'בני וממשך דרכי, כמו שהבטיח בקב"ה (כא, יב) 'כי יצחק יקרא לך ירע', לכן אני מוכרח לשמור על קדושתו, שהרי אם הוא יטמא - לא יהיה לי המשך קדוש. למדנו מכאן חומר האיסור על אדם הגר בארץ לצאת ממנה בקל. והנהוג כן דומה למה שנאמר (ירמיה ב, יג) 'כי שפתי רעות עשה עמי - אתי עזבו מקור מים חיים, לחצב להם בארות בארות נשקרים אשר לא יכלו הפנים'.

## קדושת ארץ ישראל וטומאת ארץ העמים

ויאמר אליו אברהם השמר לך פן תשיב את בני שפחה (כדו, א) יש להבין מה היה החשש הגדול של אברהם אבינו שיצחק לא יצא לחוץ לארץ, והרי אברהם בעצמו יצא כמה פעמים על מנת לחזור, וכן יעקב נכדו יצא על מנת לחזור. ומדוע דווקא ביצחק יש חשש אם יצא מארץ ישראל לזמן מועט על מנת לחזור.

ביאר רבינו בחיי: "לא היה אברהם חפץ שיצא יצחק מן הארץ הקדושה לחוצה לארץ, לפי שהיה עולה תמימה, ואין קודש נעשה חול". וכן כתב הש"ה הקדוש (פרשת ראה תורה אור ו) בלשון אסור: "כי יצחק עולה תמימה, על כן נאסר לו לילך מארץ ישראל".

ואכן, בהמשך השנים, מציינו שהקב"ה בעצמו אמר ליצחק אבינו שלא ירד לחוץ לארץ למרות שהיה תקופה של רעב (בראשית כו, ב): "אל תרד מצרימה, שכן פאָרץ אָשֶׁר אמר אֱלֹהִים", ומפרש רש"י: "שאתה עולה תמימה, ואין חוצה לארץ כדאי לך".

אולם יש להקשות על זה, שהרי הלכה פסוקה היא שמתור לצאת לחוץ לארץ על מנת לשאת אשה (רמב"ם מלכים פ"ה ה"ט), ואם כן, למה נאסר ליצחק לצאת לחוץ לארץ וישוואי אשה.

עוד יש להוסיף ולדקדק בלשון הפסוק: מדוע אמר אברהם 'השמר לך פן תשיב את בני שפחה', כלומר 'שלא יהיה בחוץ', ולא אמר 'השמר לך פן תוציאנו מהארץ', שהרי לכאורה עיקר האיסור הוא 'היציאה' מהארץ ולא 'השהיה בחוץ'.

ב] אמנם עדיין יש להקשות: הרי מציינו עד כאן שהיו לאברהם אבינו שתי הנהגות בענין קבלת מתנות - מפרעה קיבל את המתנות, וממלך סדום טירב לקבל.

והחילוק ביניהם הוא, שמלך סדום הרגיש שהוא הנותן, כדכתיב (יד, כב) "ולא תאמר אני העשיתי את אברם". והדברים מדוייקים גם מלשון מלך סדום 'והרכוש קח לך' והרי כבר היה הרכוש אצל אברהם ולמה צריך לקיחה חדשה, אלא שהרגיש שנותן לו, וזה סותר להבטחת הקב"ה שהוא יעשינו.

לעומת זאת, פרעה נתן לו מתוך התבטלות, וכמו שראוי כמה שבאותו זמן נתן את בתו להיות שפחה לאברהם, ואמר 'מוטב שתהא בתי שפחה בבית זה, ולא גבירה בבית אחר' (בר"ר מה,א), ולכן אין מניעה לקבל ממנו מתנות, כי הוא אחד מן השליחים ששלח הקב"ה להעשיר את אברהם.

והנה, כאן בפרשת בני חת, נראה מכל נוסח הדברים שהם התבטלו לאברהם וביקשו להעניק לו מתנה מתוך הערכה אליו, ואם כן, מדוע הוא לא הסכים לקבל את המתנות.

ג] ביאר רבינו בחיי: "אברהם שונא מתנות' היה, ולא רצה לקבל מתנה מעפרון כי אם בכסף מלא. וכן דרכן של צדיקים. וכן מציינו בדוד המלך ע"ה שקנה הערן ולא רצה לקבל מן ארונה שהיה נותן לו במתנה".

ויש להבין, מדוע באמת הנהגת הצדיקים שלא לקבל מתנה בחינם? ומה פשר השנאה שצריך לשנוא את המתנות?

נראה שטעם הדבר הוא, מפני שהמקבל מתנה מחבירו חייב לו הכרת הטוב, וזו מחוייבות גדולה - שהרי כל הכופר בטובתו של חבירו סופו שיכפור בטובתו של מקום (רבינו בחיי שמות א,ה בשם מדרש, וראה חינוך מצוה לג), ונמצא שהמקבל נעשה משועבד ומחוייב לנותן, והוא דומה לבהינות 'עֶבֶד לֹאֵשׁ מְלוּה' (משלי כב,ז), והוא חסרון גדול - שכן על האדם להיות משועבד ומחוייב רק לקב"ה ולא לבני אדם.

ד] והנה, את מעלת הריחוק מקבלת מתנות כתב שלמה המלך ע"ה בפסוק (משלי טו, כז) "שֹׂנֵא מִתְּנָה - יִחָדֶה". ויש לדקדק, מדוע ציינה להיות "שנאה" למתנות, ולא מספיק שהאדם בפועל לא מקבל מתנות. מדוע נדרשת דוקא 'שנאה' שהיא ריחוק קיצוני.

ויש לבאר, שנפשו של האדם מחמדת את הממון מאוד, וכמו שאמרו בגמרא (מכות כג,ג) שמרוב התשוקה של האדם לממון נפשו חומדת את הגזל, וקל וחומר שהיא

# רוממות דהלכה

שטא  
בבב

מנהג הגויים, אני בן חרל ומכיר היטב את מנהגם בשעת שמחה, ואינו דומה כלל לנהוג אצלנו בשעת היוגמא, ומעולם לא עלה בדעתי דמיון למנהג הגויים עד שנשאלתי בזה. מנהג הגויים נקרא זריקת 'קונפסטי', שזורקים פיסות הגייר גבוה לאויר, או מישונו מלמעלה בגובה זורק, ונופלים הניירות כעץ שלג על כל האזור החוגג, ואכן משרה אוירה חגיגית, את הם זורקים בחתונות ועשו כן בסיום החתונה, שעת התפרצות שיא השמחה. אין שום דמיון לצורת זריקת הניירות בשעת ההיגמא. ואם מישונו אכן יחקה את המנהג זה, הוא ודאי מגונה לחקות מנהגיהם, אבל לא נראה שום חשש איסור, שיכיר שהוא דרך שמחה בעלמא.

טבא לפריה ורביה, ועירבו בתוכם חתיכות נייר לקישוט, ובמשך הזמן נשכח העיקר ונשאר הטפל. ואכן בעלייתי לתורה בשבת לפני החופה נכחה הסבתא של אשתי מוקנות ירושלים, והיא הכינה מה לזרוק על החתן, ועיקר התכליה - בוסנים. גם לחתונה היא הכינה מה לזרוק על החתן בשעת ההיגמא, ואכן בתוך הניירות היו דגנים.

ועוד כתב הגר"א בוקוולד שליט"א: על הגידון מהו

וכספר אהל ישרים (עמוד לח) כתב שזקנו רבינו מרן הגריש אלישיב זצ"ל הורה שמתור להשליך ניירות צבעוניים חתוכים, ואין בזה איסור של דרכי האמורי וחוקות עכו"ם, אבל מ"מ עדיף שימשיכו ג"כ עם המנהג הקדום של זריקת חטים כן.

והגאון רבי אריאל בוקוולד שליט"א (הוד"ד בקובץ בית אהרן וישראל רכו עמוד קצא) כתב בזה: אני שאלתי לפני חופתי את מור"ר רבינו מרן הגריש אויערבאך זצ"ל, האם מותר לזרוק את הפיסות נייר, ולא משום חשש דרכי האמורי, אלא משום הנהגת דברים בטלים. והשיב לי, שהמנהג היה לזרוק חטים ושאר דגנים לסימנא

3. יש לציין שהגר"א (יד קט"א), הביא את דברי המהר"ק להלכה.

# קוראים רוממות

אומדנא דמוכח דליכא כוונה גמורה להקנות, דמהי"ת אדם יתן את הד' מינים החביבים לאחרים במתנה גמורה ובלב שלם, וא"כ יש לחשוש דאע"ג דמרוץ יקנה המינים בלבב שלם מ"מ אם הקונה אינו מחוייב להחזירו א"כ איכא למיחש שמא לא נתכוין הלה להחזירו בלבב שלם וא"כ נמצא דלא מקיים התנאי ולא יצא יד"ח, ומגודל החשש שמא לא יצא אדם מישראל ידי המצוה כהלכתה ע"כ חרד רבינו מרן זצ"ל את כל החרדה הגדולה והרעיש את קולו בקיום התנאים ככל חוקותיהם ומשפיהם בקולות וברקים כמותאר במאמר הגאון הג"ל שליט"א.

ואסיים בכל ברכות התורה למפעל הכביר אשר זכה להיות שופר ובמה של כל אדירי התורה ארוי הלבנן זצוק"ל ויבדלחטי"א ובהנהגת רוח התורה כנתינתה בסנין בקרב כל ישראל.

החיותם בברכה למע"כ שיוכה לעמוד על משמרתו הרמה ועל ממלכתו הנשגבה לאורך ימים ושנים עדי קבלת פני משיח צדקנו בשמירת דעת התורה הצרופה והטוהרה ובהרמת קרן התורה.

בברכת כהנים באבהו ובהערכה אמיתי כהן

כיון דאיכא שיעור להנותן ולא היה לכם.

ונראה דמהני טעמי הקפיד מרן זצ"ל בקיום כל משפטי התנאים על כל חוקותיהם ודקדוקיהם ללא שום פקפוק כדי לצאת ידי כל השיטות, לכך יש לדקדק במשפטי התנאים דאליה אינו יוצא יד"ח וכמש"ג. ומבואר נמי אמאי לא גלי פומיה על מה ראה על ככה ועל מה הגיע אליהם בכל הדקדוקים הנ"ל, והיינו משום דלא הכריע ברעתו כהשיטות הנ"ל רק דמי' רצה לצאת ידי כל השיטות כדרכו בקדוש.

ואין להקשות מדברי התוס' (ב"ב קל"ז, דמבואר בדבריהם בחז' תירוצא דכל הך תנאי דע"מ להחזיר תליא בפלוגתא האמוראים האם מהני תנאי ומעשה דבבר אחר או לא, וא"כ בלא"ה לא מהני תנאי ע"מ להחזיר לכל השי' דמי' י"ל דלא חשש מרן לכל שיטות האמוראים רק להשי' שנפסקו להלכה בר"מ ובש"ע, הלכך לא חשש אלא לדעת הקצה"ח המקור חיים ע"פ ס' התרומה וכמש"ג.

ובאופן אחר היה לנע"ד דחששו של מרן דאם היה מקנה בסתמא ללא תנאי ברור ומחייב א"כ יתכן דאיכא

## תגובה למאמר הגר"ח הירשמן שליט"א

לכבוד עורך העלון ידידי ומכובדי שליט"א, אחר מבוא השלום והברכה למע"כ העומד על משמר תורתנו בהנהיג את דעת התורה הצרופה והמוקדשת בכל פארה והדרה לעם ה' המקשים תורה מפיהו והשותים בצמאון רב את כל דברי תורתו הרמה, ולכל הרבנים הגאונים שליט"א,

בדבר מאמרו של ידיד נעורו הגאון הגדול רבי חיים הירשמן שליט"א ובמה שדן בטו"ד במנהג מרן הגרי"ו בקיום כל משפטי התנאים בדקדוק רב גבי הקנאת הד' מינים, יעייין בקצה"ח (סריס רמ"א) דכתב לחודש דאף היכא דאינו מתנה כמשפטי התנאים מ"מ מחוייב המקבל לקיים התנאי ולהחזירו, רק דמי' אם לא מקיים התנאי אין המתנה בטילה למפרע אלא הוי כחוב המוטל על המקבל לקיים התנאי ולהחזיר האתרוג ובלע"מ, וכתב בדכ"ג אמרינן דלמפרע הוא גובה ונמצא דכמחזיר האתרוג לבעלים תורת חוב גובה הבעלים את האתרוג למפרע ככל גבית חוב למ"ד דלמפרע הוא גובה וא"כ נמצא דלא הוי האתרוג של המקבל כולל. ובמקור חיים (תמ"ח סק"ט) כתב כע"ז ע"פ דברי ספר התרומה דהיכא דלא כפליה לתנאי הוי שיעור במתנה וא"כ לפ"ז נמי לא הוי לגמרי של המקבל